

CAPUT IV.

De virtutibus moralibus infusis.

1. DE virtutibus theologicis, & moralibus acquisitis, inferius differemus, unde solum hic agendum incumbit de virtutibus moralibus infusis.

Dico igitur, praeter virtutes morales acquisitas, dantur aliae per se infusa. Ita communiter Theologi, paucis exceptis, post Concilium Vienense, quod hanc sententiam ut probabiliorem, & dictis Sanctorum Patrum, & Theologorum conformiorem elegit. Eadem veritas aperiè traditur à Catechismo Romano parte 2. titulo de baptismino, ubi numerans effectus baptisini, qui cum gratia tribuuntur, sic ait: *Huic additur nobilissimus omnium virtutum comitus, quemcum gratia divinitus infunduntur.*

Ratio vero necessitatis hujusmodi virtutum duplex est. Prima sic potest proponi: Homo constitutus per gratiam in esse supernaturali, non minus debet esse perfectus in operando modo supernaturali, quam in ordine naturae in operando modo naturali; gratiae enim in suo ordine non minor debetur perfectio, quam in suo debetur naturae: Sed in ordine naturae perficitur homo non solum circa finem ultimum, quod habet à naturali synderesi, naturalique rectitudine voluntatis, sed etiam circa fines non ultimos, quod habet per virtutes morales acquisitas: Ergo similiter in ordine supernaturali utramque perfectionem habere debet, subindeque ordini gratiae debentur non solum virtutes theologicæ, quibus homo perficitur & ordinatur ad beatitudinem supernaturalem, sed etiam virtutes morales infusa, quibus homo in ordine supernaturali perficiatur in ordine ad media quæ ad illam conducunt.

2. Nec valet si dicas, ad attingenda media supernaturalia sufficere dona Spiritus sancti. Nam, ut infra patebit, dona Spiritus sancti ponuntur solum ad operandum modo extraordinario intra ordinem supernaturalem, ex insinuatu scilicet & motione speciali Spiritus sancti. Unde praeter illa dona admitti debent virtutes morales infusa, ad operandum modo ordinario intra ordinem supernaturalem.

3. Secunda ratio fundamentalis insinuat à D. Thoma quæst. unica de virtutibus art. 10. ad 8. Virtutes multiplicantur & diversificantur penes diversa objecta formalia: Sed in materia morali, circa quam versantur virtutes morales, dari potest duplex objectum formaliter diversum, unum naturale & aliud supernaturale: Ergo etiam distinguui debent duo genera virtutum moralium, & praeter naturales & acquisitas, admitti aliae quæ sunt supernaturales & infusa. Major constat, Minor vero sic ostenditur. Objectum formale virtutis moralis est medium per prudentiam & rectam rationem in passionibus & operationibus humanis constitutum: Sed tale medium potest esse duplex, naturale scilicet, si statuatur per prudentiam naturalem & acquisitam; supernaturale vero, si à prudentia supernaturali & infusa constituantur. Unde D. Thomas loco citato: *Aliaratione quarit medium temperantia infusa, quam temperantia acquisita: nam temperantia infusa exquirit medium secundum rationes legis divinae, qua accipiuntur ex ordine ad ultimum si-*

nem: temperantia autem acquisita accipit medium secundum inferiores rationes, in ordine ad bonum presentis vita. Similiter æqualitas in operationibus ad alterum, quæ est medium virtutis justitiae, vel potest fieri inter homines, ut sunt cives humanæ civitatis hujus universi, vita & ratione naturali prædicti, inter quos debet servari humana societas & pax, & hoc modo est medium naturale specificans justitiam acquisitam: Vel potest fieri inter homines, quatenus sunt cives sanctorum & domestici Dei, prædicti supernaturali lumine, & capaces beatitudinis æternæ, inter quos debet altiori ratione pax & societas conservari, & hoc modo est medium supernaturale, & objectum justitiae infusa. Idem cum proportione de fortitudine dicendum est; nam si habeat fitim aperitum contra mortis pericula in bono naturali, & in ea mensura quam ratio naturalis servandam esse dicit, constituetur objectum fortitudinis acquisitæ, ut si quis pro defensione patriæ firmus maneat contra pericula mortis. Si vero firmet in bono supernaturale, ut contingit in martyrio, in quo pro defensione fidei Christianæ Martyres sustinent mortem, erit objectum fortitudinis infusa. Ex quo intelliges, virtutes morales per se infusa, distingui specie ab acquisitis, cum respiciant objecta formaliter diversa, & distinctio specifica potentiarum & habituum, ex objecto formaliter desumatur.

4. Objicies primò: Virtus per se infusa, cum sit supernaturalis, debet habere objectum & motivum intrinsecum supernaturale: Sed objectum & motivum intrinsecum temperantiae v.g. nempe mediocritas in cibo & potu, non excedit ordinem naturae, sicut nec materia in qua reperitur: Ergo nulla datur virtus temperantiae per se infusa, sed duntaxat acquisita.

Respondeo, concessa Majori, distinguendo Minorem: mediocritas, ut constituta per prudentiam naturalem, & in ordine ad finem naturalem, non excedit ordinem naturae, concedo Minorem. Ut constituta per prudentiam infusa, & in ordine ad finem supernaturalem, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex dictis in secunda ratione.

5. Objicies secundò: Non potest assignari subjectum virtutum moralium infusarum, quæ circa passiones moderandas occupantur: v.g. temperantia aut fortitudinis infusa: Ergo illæ virtutes fictitiae sunt. Consequens patet, Antecedens probatur. Tales virtutes infusa non subjectantur in voluntate, in qua nec acquisita recipiuntur. Nec in appetitu sensitivo, cum enim illæ sint immateriales & spirituales, utpote supernaturales, & proprietates gracie sanctificantis, non possunt recipi in subjecto corporeo: Ergo nullum potest assignari subjectum illarum virtutum.

Respondeo negando Antecedens, & ad illius probationem dico, virtutes illas infusa recipi in appetitu sensitivo, sicut & acquisitas; in ea enim potentia subjectantur virtutes, cuius sunt actus proprii illarum, quia virtutes dantur potentiae operativæ ad eliciendos proprios actus: actus vero virtutum moralium infusarum que versantur per se primò circa passiones, sunt actus proprii appetitus sensitivi, cum sint passiones moderate talis appetitus, secundum prudentiam infusa, ut moderata audacia, moderatus timor &c. Ergo illæ subjectantur in appetitu sensitivo. Ad probationem in contrarium dicendum est, virtutes infusa appetitus sensitivo esse formaliter immateriales, & eminenter corporeas. Unde sicut anima rationalis, eti

DE VIRTUTIBUS IN COMMUNI. 75

et si immaterialis sit & spiritualis, quia tamen simili est corpora ut quo, & virtualiter, seu eminenter, in corpore recipitur; ita prædictæ virtutes, ob eandem rationem, in appetitu sensitivo subjetari possunt. Nec est inconveniens formam perfectioris ordinis recipi in subiecto inferiori, ut illud evet, attollat, & perficiat.

CAPUT V.

Dua principia proprietates virtutum moralium mediocritas, & connexio.

1. Prima patet ex definitione virtutis moralis supra tradita, in qua dicitur quod virtus est *habitus electivus, in mediocritate consistens, prout sapiens & prudens dictaverit.* Constat etiam ratione D. Thomæ in 3. sent. dist. 33. qu. 1. art. 3. ubi sic discurret: *Virtutes morales sunt circa passiones & operationes, quas oportet dirigere secundum regulam rationis. In omnibus autem regulatis consistit rectum secundum quod regulæ aquantur, equalitas enim media est inter maius & minus; & idem oportet quod rectum virtutis consistat in medio ejus quod superabundat, & ejus quod deficit a mensura rationis recta.*

2. Observandum tamen, hoc inter virtutes morales quæ sunt circa passiones, & justitiam quæ jus alienum respicit, & tribuit unicuique quod suum est, discrimen intercedere, quod illæ consistunt in medio rationis, ista vero non solum medium rationis, sed etiam medium rei observat. Medium enim in virtutibus quæ sunt circa passiones, non est taxatum ex natura rei, sed duntaxat per rationem, juxta uniuscuiusque dispositionem, & attentis omnibus circumstantijs temporis, loci &c. ut patet in temperantia, nam medium temperantiae non est certa quantitas cibi omnibus accommodata, ut sint temperantes, sed variatur in diversis, juxta diversam complexionem; in & in eodem, pro diversis temporibus & circumstantijs. Justitia vero non solum medium rationis observat, reddendo debitum suo tempore, & loco, & secundum regulas prudentiae, sed etiam habet facere æqualitatem rei ad rem; cum hoc tamen discrimine, quod justitia commutativa facit æqualitatem quantitatis ad quantitatem, si enim centum debet, centum reddit: distributiva vero observat tantum æqualitatem proportionis ad proportionem; non dat enim omnibus æqualiter, sed unicuique juxta suam conditionem, vel meritum; ita ut tantum proportionaliter recipiat miles, quantum tribunus ut tribunus; vel si habent meritum ut octo, dentur centum partes bonorum reipublicæ, habent meritum ut quatuor, tribuantur tantum quinquaginta.

3. Ex his intelliges, hoc reperiti discrimen inter virtutes morales & theologicas, quod illæ in mediocritate consistunt, & fugiunt excessum vel defectum, non vero istæ; neque enim aliquis potest excedere in credendo revelatiōnē à Deo, vel in sperando beatitudinem quam nobis promisit, vel nimis diligendo infinitam ejus bonitatem; nam ut ait D. Bernardus in libro de diligendo Deo, *Modus diligendi Deum est sine modo diligere.* Per accidens tamen, & quantum ad exercitium, virtutes illæ modum aliquem seu moderamen requirunt, debent enim exerceri secundum mensuram naturæ, conditionis, ac nostri ingenij & complexionis.

Pars II.

vires; non vero nimio conatur, adeo ut corpus lœdatur, aut nimium debilitetur. Unde ait idem Sanctus Bernardus ad fratres de monte Dei: *Cum nullum finem vel terminum habere debeat devotio amantis, tam terminos suos, & fines, & regulas, habere debet actio operantis.*

4. Quod attinet ad alteram virtutum moralium proprietatem, earum nimirum connexionem & concatenationem, observandum est virtutes illas posse & debere considerari, vel in statu perfecto, quando scilicet ita firmiter actuant subiectum, ut omnibus rectitudinem impedientibus facile possit obsertere: Vel in statu imperfecto, quando nimirum sunt in subiecto per modum dispositionis mobilis, nec firmam tribuunt facultatem vincendi impedimenta. Cum ergo dicitur virtutes morales esse ita necessaria inter se connexas, ut qui una caret, nullam perfectè habeat, hoc solùm intelligitur de virtutibus illis secundum statum perfectis, non vero de illis prout sunt in statu imperfecto; constat enim experientia, multis non solum ex naturali complexione, sed etiam ex actuum imperfectorum frequentia, in unam magis quam in aliam virtutem esse proclives. Hoc præmisso.

5. Duplici ratione ostenditur connexionis & concatenationis virtutum moralium in esse perfecto. Prima est: Virtus in statu perfecto inclinat ad promptè & delectabiliter operandum in propria materia, ut docet Aristoteles 4. Ethic. cap. 4. Sed hoc non potest habere, nisi cum alijs virtutibus moralibus connectatur: Ergo virtutes morales in esse perfecto habent inter se necessariam connexionem. Major est evidens, Minor vero dupli exemplo suadetur. Si enim aliquis haberet virtutem justitiae v.g. & non liberalitatis, proinde nimis amaret pecunias, oblata occasione eas obtinendi, facilè inferret injuriam proximo, & nonnisi cum magna difficultate redderet alteri debitum. Similiter mulier casta, sed avara, vel timida, vix poterit servare castitatem; oblata enim pecuniā, vel occurrente mortis periculo, facilè à pudicitia proposito, vel divitiarum illecebris sua, vel pœnarum metu deterrita, avocabitur.

6. Secunda ratio sumitur ex D. Thoma hīc qu. 65. art. 1. potestque in hunc modum proponi. Non potest esse virtus moralis in esse perfecto, nisi adsit perfecta prudentia, quæ est regula virtutum moralium, & quæ ut ait D. Bernardus i. de considerat. cap. 8. Inter voluptates & necessitates media quasi quadam arbitria sedens, utrinque certis limitibus determinat fines, istis assignans & præbens quod sat est illis quod nimis, demens: Atqui non potest esse perfecta prudentia sine confortio omnium virtutum moralium: Ergo nec ulla virtus moralis potest esse in statu perfecto, nisi omnes alias virtutes habeat sibi annexas. Major constat, Minor vero suadetur ex eo quod rectum judicium prudentiae dependet à rectitudine appetitus, quia unusquisque prout est affectus ad finem, sic de eo prædictè judicat, juxta illud commune proloquium: *Qualis unusquisque est, talis finis videtur ei:* Sed appetitus rectitudo sine confortio omnium virtutum moralium haberi nequit, cum proprius effectus illarum virtutum sit rectificare appetitum circa finem & materiam propriam: Ergo nec rectum judicium prudentiae. Unde Aristoteles 6. Ethic. cap. 5. ait tēperantiam esse conservatricem prudentiae, ideoque temperantiam appellari. Et rationem ibidem reddit, cum afferit judicium quidem speculativum non perverti

G 2 morum